

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет іноземних мов
кафедра англійської мови**

**Формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи за
допомогою казок, віршів та пісень**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 6 курсу, 612 групи
Даниляк Адель Романівна

Керівник:

к.ф.н., доц. Гнатковська О.М

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ 2023 р.
Зав. кафедрою _____ проф. Єсипенко Н.Г*

Чернівці – 2023

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	4
ABSTRACT	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОГО ЕТАПУ	10
1.0 Вступні зауваження	10
1.1. Сутність ключових понять дослідження та чинних освітньо-нормативних вимог стосовно соціолінгвістичної компетентності в середній школі	10
1.2. Вікові особливості учнів середньої школи	15
1.3. Методи дослідження формування соціолінгвістичної компетентності	18
Висновки до першого розділу	22
РОЗДІЛ 2. ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ ЗА ДОПОМОГОЮ КАЗОК, ВІРШІВ ТА ПІСЕНЬ	23
2.0 Вступні зауваження	23
2.1. Формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи	23
2.2. Етап 1 – ознайомчо-соціолінгвістичний	25
2.3. Етап 2 – тренувально-соціолінгвістичний	27
2.4. Етап 3 – дослідницько-соціолінгвістичний	30
2.5. Етап 4 – креативно-соціолінгвістичний	36
Висновок до другого розділу	43
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ МАЛИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ФОРМ В СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛІ	44
3.0. Вступні зауваження	44
3.1. Опис ходу пробного навчання	44
3.2. Обговорення результатів дослідження	50

	3
Висновки до третього розділу	56
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	57
ДОДАТКИ	66
ДОДАТОК А	67
ДОДАТОК Б	68
ДОДАТОК В	69

АНОТАЦІЯ

ДАНИЛЯК А.Д. 2023. Формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи за допомогою казок, віршів та пісень [Магістерська робота]. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Спеціальність: 014Середня освіта (Англійська мова і література та друга іноземна мова). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці: ЧНУ, 2023.

Факультет іноземних мов. Вивчення іноземних мов у середній школі не може обмежуватися лише оволодінням граматичними конструкціями та словниковим запасом. Для повноцінного використання мови у всіх сферах життя необхідно також ознайомлюватися з культурою та традиціями мовного співтовариства. Саме це робить соціолінгвістичну компетентність необхідною частиною освітнього процесу. Одним із інноваційних підходів до формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи є використання казок, віршів та пісень. Казки, що відображають національні особливості та менталітет мовного співтовариства, не лише розширюють лексичний запас учнів, але й сприяють засвоєнню фразеологізмів та виразів. Вірші, зокрема, дозволяють відчувати ритм мови та виразно висловлювати свої думки, а пісні стають чудовим інструментом для ознайомлення з різними стилістичними варіантами мови та акцентів.

Отже, дослідження містить три розділи, де перший – присвячений теоретичним передумовам формування соціолінгвістичної компетентності учнів основного етапу; другий – етапам формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи за допомогою казок, віршів та пісень, а третій – експериментальній перевірці ефективності методики формування соціолінгвістичної компетентності за допомогою малих літературних форм в середній школі. Роботу завершують загальні висновки.

Ключові слова: соціолінгвістична компетентність, казка, пісня, вірш

ABSTRACT

DANYLIAK Adel, 2023. Formation of sociolinguistic competence of secondary school students using fairy tales, poems and songs.(Qualification paper). Major: 014 Secondary Education (The English language and literature and second foreign language). Chernivtsi National University named after Yurii Fedkovych. Chernivtsi: CHNU, 2023.

Studying foreign languages in secondary school cannot be limited only to mastering grammatical constructions and vocabulary. In order to fully use the language in all spheres of life, it is also necessary to get acquainted with the culture and traditions of the language community. This is what makes sociolinguistic competence a necessary part of the educational process. One of the innovative approaches to the formation of sociolinguistic competence of secondary school students is the use of fairy tales, poems and songs. Fairy tales that reflect the national characteristics and mentality of the language community not only expand the students' vocabulary, but also contribute to the acquisition of idioms and expressions. Poems, in particular, allow to feel the rhythm of the language and express thoughts clearly, and songs become a great tool for familiarizing with different stylistic variants of the language and accents.

The study consists of three chapters, with the first dedicated to the theoretical prerequisites for forming sociolinguistic competence in students; the second – the stages of formation of sociolinguistic competence of secondary school students with the help of fairy tales, poems and songs, and the third – an experiment to confirm the efficacy of utilizing small literary forms for the development of sociolinguistic competence in secondary school. The work ends with general conclusions.

Key words: sociolinguistic competence, fairy tale, song, poem

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасний світ вимагає від громадян не лише вміння ефективно володіти мовою, але й мати соціолінгвістичну компетентність – здатність використовувати мову в різних соціокультурних ситуаціях.

Спілкування учнів іноземною мовою визначається не лише лінгвістичними знаннями, але й розумінням соціокультурних відмінностей. Важливість соціолінгвістичної компетентності полягає в тому, що вона розвиває вміння адаптувати мову до різних ситуацій і співрозмовників.

У формуванні та розвитку іншомовного мовлення учнів середньої школи все більшої актуальності набуває необхідність включення соціолінгвістичних факторів у методику та процес навчання. Тому природно припустити, що соціолінгвістична компетенція учня повинна бути однією з цілей в навчанні іноземних мов, орієнтованою на завдання навчання міжкультурного спілкування. Соціолінгвістична компетентність – це здатність тих, хто вивчає мову «продукувати і розпізнавати стиль мовлення відповідно до певної комунікативної ситуації» [27, с. 192]. Казки, вірші та пісні можуть виступати дієвими інструментами формування цієї компетентності. Саме тому мета нашого дослідження полягає у з'ясуванні ролі малих літературних форм у формуванні соціокультурної компетентності учнів середньої школи.

Використання казок, віршів та пісень на уроці англійської мови створює умови для формування соціолінгвістичної компетентності учнів [36 ;47 ;51]. Вони виступають джерелом збагачення мови, підвищення її логічної, емоційної та стилістичній виразності, а також виступають частиною культури народу [25, с. 356].

Фахівці сходяться із думкою щодо причин впровадження малих літературних форм на урок англійської мови як засобу формування

соціолінгвістичної компетентності: змістовність (містить смисл та вагомі за лексичним значенням); експресивність (активізують образне мислення); універсальність (можна одночасно розвивати усі мовні компетентності); доступність (в мережі Інтернет у загальному доступі на різну тематику); ритмічність (впливає на легке запам'ятовування); ємність (узагальнюють думку у короткій формі) [14, с. 258].

Легкість інтегрування казок, віршів та пісень до процесу навчання англійської мови полягає, в першу чергу, у їх розмірі, оскільки вони відносяться до малих літературних форм, але попри розмір, зміст їх вагомий, що дозволяє ускладнювати роботу із ними, наприклад: висловіть згоду / незгоду із запропонованим віршем; створіть ситуацію, яка підтвердила або спростувала б запропоновану казку; прослухайте ситуацію та назвіть відповідне їй пісню; опишіть ілюстрацію до казки; прослухайте діалог і скажіть, якою піснею можна було б його завершити [33-35].

Залучення до культури країни мови, що вивчається через елементи фольклору, казок, віршів та пісень дає учням відчуття приналежності до іншого народу. Таким чином, вивчаючи казки, вірші та пісні англійською мовою можна краще зрозуміти носіїв цієї мови, оскільки в них відображаються особливості історії, культури, побуту народу, мова якого вивчається [37-39].

Отже, використання казок, віршів та пісень є невід'ємною частиною побудови цікавого, креативного уроку іноземної мови на основному етапі середньої загальноосвітньої школи. Вони слугують ефективним засобом формування такої комплексної компетентності як соціолінгвістичної, що надає величезний простір для вчителя із підбором матеріалу та створенням до нього низки різноманітних цікавих завдань.

Метою нашого дослідження є визначення ефективних методик формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи за допомогою використання казок, віршів та пісень. Для досягнення цієї мети передбачається вирішення таких завдань:

- вивчити теоретичні аспекти соціолінгвістичної компетентності та її роль у формуванні особистості учня.
- розглянути сутність ключових понять дослідження та чинних освітньо-нормативних вимог стосовно соціокультурної компетентності середній школі;
- визначити вікові особливості учнів середньої школи;
- описати методи дослідження формування соціолінгвістичної компетентності;
- розробити завдання з англійської мови для 8 класу з використанням віршів, казок та пісень для формування соціолінгвістичної компетентності, що формується на чотирьох етапах;
- здійснити експериментальну перевірку ефективності методики формування соціолінгвістичної компетентності за допомогою малих літературних форм в середній школі.

Об'єктом дослідження є процес формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи.

Предметом дослідження є вивчення впливу використання казок, віршів та пісень на розвиток соціолінгвістичної компетентності учнів.

Матеріал дослідження: основними джерелами інформації для нашого дослідження є художні твори, що включають казки, вірші та пісні з Інтернету та власні розроблені твори (загадка, вірш, казка на основі фільму «Барбі»).

Методи дослідження: у ході дослідження використано такі методи, як аналіз навчальних програм, педагогічних та соціолінгвістичних досліджень, спостереження за уроками, експериментальні методи та анкетування учнів та метод кількісних підрахунків.

Наукова новизна: дослідження вперше вивчатиме можливості використання художніх творів для формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи, розкриваючи нові підходи та методики в педагогіці.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що отримані результати дослідження можуть стати основою для подальшого вдосконалення навчальних програм та методик роботи вчителів з метою ефективного формування соціолінгвістичної компетентності учнів.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані в практиці вчителів та методистів при розробці уроків та навчальних матеріалів.

Особистий внесок полягає в розробленому власному комплексі вправ на всіх чотирьох етапах формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи за допомогою казок, віршів та пісень.

Апробація: Деякі положення роботи було висвітлено у вигляді тез студентської конференції ЧНУ «Роль малих літературних форм у формуванні соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи», яка відбулася 25—27 квітня 2023 р. .

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У першому розділі вивчено теоретичні аспекти соціолінгвістичної компетентності. Другий розділ присвячений опису методик формування соціолінгвістичної компетентності за допомогою казок, пісень та віршів. Третій розділ включає опис ходу пробного дослідження та обговорення результатів експерименту щодо ефективності застосування віршів, пісень та казок для формування соціолінгвістичної компетентності. У висновках узагальнюються отримані результати та визначається перспектива подальших досліджень. Список використаних джерел налічує 51 позицію.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОГО ЕТАПУ

1.0 Вступні зауваження

Розділ присвячено питанню ключових понять соціокультурної компетентності в середній школі, віковим особливостям учнів середньої школи та методиці дослідження формування соціолінгвістичної.

1.1. Сутність ключових понять дослідження та чинних освітньо-нормативних вимог стосовно соціолінгвістичної компетентності в середній школі

Освітньо-нормативні вимоги в Україні визначають стандарти та вимоги до освітнього процесу в загальноосвітніх навчальних закладах, включаючи середню школу. Для розуміння та виконання цих вимог важливо ознайомитися з ключовими законодавчими актами та документами, які регулюють освіту в Україні. Основні документи, що визначають освітньо-нормативні вимоги, включають:

Закон України "Про освіту" є основним законодавчим актом, який регулює систему освіти в Україні. Він визначає загальні принципи та цілі освіти, права та обов'язки учасників освітнього процесу, а також основні принципи виховання учнів у дусі гідності, толерантності та культурного співжиття.

Державний стандарт встановлює вимоги до змісту та якості освіти на рівнях базової і повної загальної середньої освіти. Цей документ визначає

структуру навчальних предметів, зміст навчальних програм, та вимоги до рівня мовної підготовки учнів.

Програма для загальноосвітніх навчальних закладів є конкретним документом, який визначає план навчання та вимоги до кожного навчального предмета у середній школі. Вона містить інформацію про зміст, обсяг та очікувані результати навчання учнів [26, с. 89-95].

Мовна політика в освіті в Україні регулює використання української мови як державної мови у навчальних закладах. Згідно з цією політикою, українська мова є основною мовою навчання в усіх загальноосвітніх закладах. Однак ця політика також передбачає розвиток мовної компетентності учнів в інших мовах, зокрема в англійській, як іноземній мові.

У контексті дослідження "Формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи за допомогою казок, віршів та пісень," ці освітньо-нормативні вимоги важливі, оскільки вони визначають стандарти та очікувані результати у навчанні. Для здійснення дослідження та розробки методики, яка сприяє формуванню соціолінгвістичної компетентності, важливо бути відомим і враховувати вимоги цих нормативних документів.

Вивчення іноземних мов у 2022-2023 навчальному році здійснюється за декількома Державними стандартами та типовими освітніми програмами а саме: для учнів 5-9 класів за Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти затвердженого Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року № 1392 та Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти II ступеня (базова середня освіта) яка розроблена на виконання Закону України «Про освіту» затвердженою наказом МОН від 20.04.2018 № 408; для учнів 10-11 класів за Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти затвердженого Постановою КМУ від 23 листопада 2011 року № 1392 та Типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти III ступеня (профільна середня освіта), яка розроблена на виконання Закону України «Про освіту» і затверджена наказом МОН від 20.04.2018 № 407 [29].

Відповідно до законодавства України у галузі освіти, типова освітня програма визначає загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки між окремими предметами, факультативами, курсами за вибором тощо. Це включає інтеграцію цих компонентів та логічну послідовність їх вивчення, що нині подаються в межах навчальних планів.

Згідно з Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, соціокультурна лінія сприяє формуванню соціокультурної компетентності через вивчення та засвоєння культурних і духовних цінностей та норм, які регулюють соціально-комунікативні відносини між різними соціальними групами, поколіннями і націями. Ця лінія також сприяє розвитку естетичного та морально-етичного виховання учнів [3, с. 15-25].

В сучасному світі володіння іноземною мовою визнається ключовою навичкою, яка відкриває безліч можливостей для особистого і професійного розвитку. Однак, окрім граматичної правильності та лексичного запасу, важливою є й соціолінгвістична компетентність – уміння ефективно використовувати мову в різноманітних соціокультурних контекстах. Зокрема, у шкільному середовищі велика увага приділяється формуванню цієї компетентності серед учнів середньої школи.

Вивчення іноземних мов в середній школі не може обмежуватися лише оволодінням граматичними конструкціями та словниковим запасом. Для повноцінного використання мови у всіх сферах життя необхідно також ознайомлюватися з культурою та традиціями мовного співтовариства. Саме це робить соціолінгвістичну компетентність необхідною частиною освітнього процесу.

Сучасна педагогічна та психологічна наука розробляє концепції щодо формування соціолінгвістичної компетентності учнів. Нині стає очевидним, що традиційна система навчання іноземних мов не задовольняє потреби сучасного життя. Однією з інноваційних технологій, яка трансформує навчання іноземних мов та формує професійну компетентність учнів, є використання інноваційних

методів і технологій, спрямованих на формування лінгвістичної, соціальної та культурологічної компетентності учнів [20, с. 302-305].

Отже, в навчальних програмах з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5-9 класи, очікувана соціолінгвістична відповідність на кінець 9-го класу з іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах А2+ рівня наступна:

- виконує і реагує на основні мовленнєві функції, такі як запит, надання та обмін інформацією, а також вираження простими засобами своїх поглядів і ставлень;
- спілкується просто, але ефективно, використовуючи загальноповсюдні вирази та дотримуючись загальноприйнятих норм комунікативної поведінки [23, с. 16].

У підручнику з методики навчання іноземних мов і культур соціолінгвістична компетентність розглядається як складова частина лінгвосоціокультурної компетентності, що «визначається як здатність особистості обирати, використовувати й розуміти мовні та мовленнєві засоби іншомовного спілкування з національно-культурною специфікою, відповідно до контексту, ситуації та стилю спілкування» [4, с. 425].

М.В.Дука також відносить соціолінгвістичну компетентність до складової лінгвосоціокультурної компетентності, яка передбачає знання мовних і мовленнєвих засобів з національнокультурною семантикою [16, с. 42].

Як пише у своїй статті Ю.В. Аркушина: «Все, що можна віднести до вербальних засобів контакту, являє собою сутність соціолінгвістичної компетенції та включає в себе такі компоненти» [2, с. 182]. Основною складовою соціолінгвістичної компетенції є вміння володіти нормами мовного етикету, прийнятними в країні, мову якої вивчає особистість. Також важливо розуміти норми використання мови в різноманітних ситуаціях і вивчати стилі, що відповідають різним видам соціального спілкування. Ситуативні варіанти

вираження комунікативного мотиву та вміння вибирати адекватні мовні форми в залежності від мети, ситуації та соціальних ролей учасників є ключовими аспектами цієї компетенції.

Соціолінгвістична компетенція також включає знання, які відображають соціокультурні норми поведінки носіїв англійської мови [2, с. 183]. Ці знання включають:

- мовні засоби пом'якшення вираження своєї думки, щоб уникнути враження догматичної особи. До таких засобів можна віднести вирази, такі як *"I think"*, *"I believe"*, *"you know"*, *"of course"*, та інші. Також можна використовувати засоби для необразливого виправлення партнера, наприклад, *"Did you say ... ?"*, *"I thought ..."*;
- мовні засоби вираження небажання образити партнера. Наприклад, *"I don't want to complain, but..."*, *"Don't you agree that..."*;
- мовні засоби вираження небажання примусити партнера до дії або сказати щось, що може його засмутити. Прикладами можуть бути висловлення типу *"I don't like saying so, but..."*, *"I don't want to insist, but..."*.

Соціолінгвістична компетенція включає в себе не лише розуміння, але й вміння використовувати мовні засоби, необхідні для успішної взаємодії з іншими учасниками соціального життя. Ці засоби відображають різноманітні аспекти комунікації, такі як висловлення пропозицій та згоди у спільних діях, ефективне представлення своєї точки зору та виявлення її обґрунтування, висловлення особистих думок та оцінок стосовно ситуацій, активне з'ясування точки зору партнера, об'єктивна оцінка фактів і ситуацій, активний обмін інформацією, точками зору та побажаннями, а також вираження емоцій та почуттів у різноманітних ситуаціях спілкування. Отже, соціолінгвістична компетентність – це здатність індивіда ефективно використовувати мову в різних соціокультурних ситуаціях. Це поняття охоплює розуміння та вміння

враховувати соціальні, культурні та історичні контексти при використанні мови [40 ;43].

Основні компоненти соціолінгвістичної компетентності включають:

- *Соціальна адаптація* – здатність використовувати мову відповідно до соціальних норм та конвенцій. Це може включати в себе використання різних реєстрів мовлення в залежності від контексту.
- *Мовленнєва поведінка* – здатність використовувати мову для вираження своїх думок та ідей, адаптуючи її до вимог аудиторії.
- *Розуміння мовних відмінностей* – усвідомлення та прийняття різних мовних форм, акцентів, жаргонів тощо, що використовуються в різних соціокультурних групах.
- *Вміння вибирати мовні засоби* – здатність визначати, коли і як використовувати певні мовні конструкції або стилі відповідно до ситуації та аудиторії.
- *Крос-культурна комунікація* – здатність ефективно спілкуватися та взаємодіяти з представниками різних культур через мову, уникати непорозумінь та конфліктів.

Отже, соціолінгвістична компетентність дозволяє не лише володіти мовою, а й використовувати її відповідно до вимог різноманітних соціокультурних ситуацій, що робить її ключовою для успішного спілкування в сучасному суспільстві.

1.2. Вікові особливості учнів середньої школи

Для досягнення успішної побудови ефективної моделі організації освітнього процесу, спрямованої на розвиток соціолінгвістичної компетентності в англійській мові в середній школі, важливо звернути увагу на психологічні аспекти, які стоять в основі навчання учнів цього вікового періоду в основній школі. Багато вчених досліджували психологічні та вікові

особливості учнів основної школи в освітньому процесі [18]. Проте, процес формування соціолінгвістичної компетентності з англійської мови для учнів середньої школи вимагає подальшого глибокого аналізу.

Оцінюючи учнів середньої школи як активних, цілеспрямованих та внутрішньо мотивованих учасників навчального процесу, спершу варто зауважити, що ця вікова група характеризується своїми власними особливостями у сфері соціально-психологічного розвитку, віку та індивідуально-психологічними особливостями. При описі цих особливостей, ми розглядатимемо основні концепції вікової психології, вікову періодизацію та загальну характеристику онтогенезу людини.

Вік середньої школи розглядається як період, коли загальні закони психічного розвитку набувають своєрідного вираження у процесі вивчення соціолінгвістичної компетентності [24].

Середній шкільний вік називається в психології ранньою юністю (від 10-11 до 13-14 р.), коли відбувається фізичне дозрівання індивіда та початкова соціалізація особистості. Межа між підлітковим та юнацьким віком досить умовна, тому в деяких періодизаціях вік від 12 до 14 років розглядають як розквіт підлітковості, а в інших відносять до юності. В межах даного дослідження ми будемо відносити основний шкільний вік до юності, адже з точки зору культурологічного підходу в межах цієї вікової категорії відбувається інтеграція особистості в культурний простір, що створює сприятливі умови для формування здатності та готовності до міжкультурної комунікації в цей сенситивний період. В психологічному плані юність вирішує задачі завершального самовизначення та інтеграції у спільність дорослих людей. Визначальним є зв'язок між рівнем розвитку стосунків учня з оточуючими і рівнем розвитку його знань та здібностей. Цей зв'язок містить в собі протиріччя, що, на наш погляд, можуть бути вирішеними направленим впливом учителів на освітній процес вивчення, а саме процес формування соціолінгвістичної компетентності у читанні, адже в основній школі однією із значущих змін в

житті дитини є завершення культурного розвитку (відкриття свого «Я», оформлення особистості та світогляду).

До кінця середнього шкільного віку учнів необхідно підготувати до самостійного вибору подальшої траєкторії освітніх інтересів, сформувати у них досить стійке коло уподобань, орієнтацію щодо вибору конкретного профілю навчання (допрофільна підготовка). Цей період, так званий «перехідний» вік, є періодом коли виникає психічне, особистісне новоутворення – «почуття дорослості», в якому є характерна спрямованість на пошуки професійних інтересів. На основі цих психічних новоутворень учні середнього шкільного віку і обирають профіль, за програмою якого вони будуть навчатися в профільній школі [21].

Важливо зазначити, що ці аспекти сприяють створенню психологічної основи для важливого процесу вибору професії в старшому шкільному віці. [28, с. 41-46].

Учні середньої школи володіють значною пластичністю мозку, що сприяє розвитку їхніх нервових функцій під впливом оточуючого середовища, зокрема під час вивчення профільних предметів. Цей процес сприяє поліпшенню структури та функціонування центральної нервової системи та завершенню формування механізмів довільної уваги й вибіркового сприйняття. Такі зміни в мозку відкривають можливості для подальшого навчання та розвитку розумової діяльності.

В основній школі учні досягають значно складніших рівнів розвитку процесу сприймання. Вони більш усвідомлено та міцно володіють логічними операціями, виникає повноцінне теоретичне мислення. Учні цього віку активно спостерігають за різними аспектами свого життя, своєї поведінки, переживань, думок та інших проявів психічного життя. Це є важливим кроком у їхньому інтелектуальному розвитку і підготовці до подальших етапів навчання та саморозвитку.

Середня школа є періодом істотних якісних змін у розвитку особистості, і ці зміни проявляються не лише у розумовій, але й у комунікативній діяльності

учнів. Комунікативний розвиток учнів основної школи розглядається в контексті поліпшення різних аспектів мовленнєвої діяльності, які зберігаються й розвиваються і наступному етапі, в середній школі. У цей період також спостерігається розширення засобів і методів мовленнєвої діяльності.

Зауважується, що середній шкільний вік може бути визначений як "прихований" щодо кількісних змін, але він є періодом, коли відбуваються значущі якісні зміни в розвитку мовлення та розумової діяльності особистості. Один із ключових аспектів цього розвитку – становлення функції перспективної саморегуляції та узагальнюючої функції мовлення, яка пов'язана з формуванням нових значень. Середній шкільний вік також відзначається становленням загальної культури мовлення учнів. У цей період відбувається поступове поліпшення рецептивних аспектів мовленнєвої діяльності, і цей аспект є об'єктом наукового дослідження.

1.3. Методи дослідження формування соціолінгвістичної компетентності

Дослідження включає як теоретичні, так і емпіричні методи, які допомагають розкрити ефективність цього методу в навчанні та формуванні соціолінгвістичної компетентності [1; 7; 22; 30].

Методи дослідження поділяються на теоретичні та емпіричні для з'ясування ефективності використання казок, віршів та пісень у формуванні соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи.

Теоретичні методи дослідження:

1. Аналіз літератури – включає в себе огляд мовознавчої, психолого-педагогічної, лінгводидактичної літератури та нормативних документів, що регулюють освітній процес. Аналіз дозволяє визначити поняттєво-категорійний апарат, технології самостійної роботи та методики формування компетентності, а також знайти наукову підставу для використання казок, віршів та пісень у навчальному процесі.

2. Літературний аналіз – дослідження літературних джерел та робіт, що вивчають використання казок, віршів та пісень у навчанні, сприяє встановленню їхньої ролі в формуванні соціолінгвістичної компетентності та ідентифікації кращих практик.

3. Аналіз нормативних документів – включає дослідження освітніх програм, стандартів та методичних рекомендацій, що регулюють процес навчання мови. Це допомагає встановити відповідність використання казок, віршів та пісень вимогам офіційних структур [11; 15; 32].

Емпіричні методи дослідження:

1. Педагогічне спостереження – для оцінки впливу використання казок, віршів та пісень на формування соціолінгвістичної компетентності проводяться спостереження в навчальному процесі. Вчитель спостерігає за взаємодією учнів з текстами та їхньою реакцією на цей підхід.

2. Бесіди та опитування – проводяться бесіди та опитування з учнями, під час яких вони висловлюють свою думку про користь використання казок, віршів та пісень у навчанні мови та спілкуванні.

3. Тестування – використовується тестування для оцінки рівня засвоєння мовних навичок та знань, що набули учні завдяки використанню казок, віршів та пісень.

4. Аналіз самостійних робіт учнів – оцінка самостійних проєктів, творчих завдань та інших робіт учнів, де вони застосовують отримані знання та навички з використання казок, віршів та пісень [31].

Методи дослідження допомагають визначити ефективність використання казок, віршів та пісень у формуванні соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи та виявити їхню роль у процесі навчання та розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції.

Формування соціолінгвістичної компетентності включає чотири етапи, і для ефективного дослідження цього процесу можна застосовувати різні методи. Розглянемо детально методи дослідження формування соціолінгвістичної компетентності на основі кожного етапу:

Етап 1 – ознайомчо-соціолінгвістичний:

- Аналіз реакцій на віршовану загадку – систематичний аналіз реакцій учнів на віршовану загадку для визначення ефективності введення соціолінгвістичної теми;
- Вивчення рефлексій щодо сприйняття та розуміння матеріалу.

Етап 2 – Тренувально-соціолінгвістичний. Аналіз робіт учнів на основі вірша:

- Вивчення рівня освоєння соціолінгвістичного матеріалу через завдання та проекти, що використовують вірш;
- Аналіз індивідуальних та групових успіхів, а також виявлення труднощів у вивченні.

Спостереження за груповим взаємодією при роботі з віршем:

- Фіксація взаємодії учнів під час групової роботи з віршем;
- Оцінка ефективності використання вірша для тренування соціолінгвістичних навичок.

Етап 3 – Дослідницько-соціолінгвістичний.

Аналіз реакцій на пісню:

- Оцінка реакцій та вражень учнів під час прослуховування та аналізу соціолінгвістичних аспектів у пісні;
- Збір рефлексій щодо розуміння тексту та виявлення спільних та відмінних інтерпретацій.

Групові дискусії за результатами дослідження:

- Організація групових обговорень на основі вивчення соціолінгвістичних аспектів пісні;
- Визначення індивідуальних та групових різниць у сприйнятті мовних явищ.

Етап 4 – Креативно-соціолінгвістичний. Аналіз казки та творчих проектів:

- Вивчення творчих робіт учнів, таких як написання казок чи створення сучасних героїв;
- Оцінка креативних зусиль та розвитку соціолінгвістичної компетентності;

Спостереження за креативним виразом на основі казки:

- Аналіз способів виразного використання мови під час презентацій та обговорень казок:
- Визначення впливу креативних завдань на розвиток соціолінгвістичних навичок учнів.

Використання цих методів дослідження дозволяє отримати глибоке розуміння процесу формування соціолінгвістичної компетентності на кожному етапі навчання.

Висновки до першого розділу

У цьому розділі роботи були розглянуті теоретичні передумови формування соціолінгвістичної компетентності учнів основного етапу навчання. Була виокремлена сутність ключових понять дослідження і враховані чинні освітньо-нормативні вимоги. В результаті проведеного аналізу можна зробити наступні висновки.

Сучасна педагогічна і психологічна наука пропонує різні концепції щодо формування соціолінгвістичної компетентності учнів. Дослідження показують, що використання інноваційних технологій, спрямованих на формування лінгвістичної, соціальної та культурологічної компетентності учнів, є важливим засобом трансформації процесу навчання і розвитку професійних навичок.

В межах даної роботи були вивчені психологічні механізми формування соціолінгвістичної компетентності учнів. Відзначено, що ці механізми мають свої особливості, оскільки формування відбувається на основі автентичних текстів, які відображають різні аспекти соціолінгвістичної реальності, включаючи культурні та традиційні елементи. Такі тексти мають велике пізнавальне та лінгвокраїнознавче значення.

Також були досліджені вікові особливості учнів основної школи, які впливають на процес формування соціолінгвістичної компетентності. Учні цього віку характеризуються своїми соціально-психологічними, віковими та індивідуально-психологічними особливостями, що потребують ретельного вивчення та врахування при організації навчального процесу.

За робоче визначення соціолінгвістичної компетентності береться наступне: соціолінгвістична компетенція – це комплекс навичок та знань, що дозволяє учню ефективно взаємодіяти мовою в різноманітних соціокультурних контекстах. Вона включає в себе розуміння та використання мовних засобів для успішного спілкування з іншими учасниками соціального життя.

РОЗДІЛ 2

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ ЗА ДОПОМОГОЮ КАЗОК, ВІРШІВ ТА ПІСЕНЬ

2.0 Вступні зауваження

Розділ присвячено практичному формуванню соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи, де розглядаються усі чотири етапи, а саме: перший етап – ознайомчо-соціолінгвістичний, другий етап – тренувально-соціолінгвістичний, третій етап – дослідницько-соціолінгвістичний та заключний етап – креативно-соціолінгвістичний.

2.1. Формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи

Головною метою навчання іноземної мови відповідно до Державного стандарту базової і повної середньої освіти є розвиток учнів у сфері міжмовної комунікації з урахуванням їхніх комунікативних навичок, які базуються на відповідних знаннях та навичках. Ця мета передбачає розвиток учнівської здатності спілкуватися як у письмовій, так і в усній формі, враховуючи їхні

мотиви, цілі та відповідні соціальні норми мовленнєвої поведінки в різних ситуаціях і сферах життя.

Практична мета навчання іноземної мови в середній школі полягає у формуванні в учнів навичок комунікації, де основу становлять комунікативні вміння, що розвиваються на основі мовних знань та навичок. Процес розвитку комунікативної компетентності залежить від засвоєння соціолінгвістичних і соціолінгвістичних знань, умінь та навичок, які сприяють інтеграції особистості в інший соціум і сприяють її адаптації в новому суспільстві, що для неї нове [50].

Для досягнення успішних результатів у будь-якій справі важливо чітко визначити послідовність дій, щоб досягти поставленої мети. Процес формування соціолінгвістичної компетентності учнів подібний до будь-якої іншої діяльності та вимагає виконання послідовних етапів. Ми розробили кроки формування соціолінгвістичної компетентності учнів в середній школі, використовуючи малі літературні форми (далі МЛФ), тобто казки, віші та пісні. Ми презентуємо ці кроки у вигляді таблиці, див. табл. 2.1:

Таблиця 2.1

Етапи формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи

НАЗВА ЕТАПУ	МЕТА	ВИДИ ВПРАВ
1 – ознайомчо-соціолінгвістичний	Підготувати учнів до сприйняття нового соціолінгвістичного матеріалу, вмотивувати їх, налаштувати на активну роботу та активізувати їх попередній досвід, що допоможе швидше та якісніше засвоїти нові знання	Рецептивні, репродуктивні
2 – тренувально-соціолінгвістичний	Розтлумачити суть МЛФ, спираючись на культурні особливості країни, мова якої вивчається та затренувати використання даного явища, обговорити реалії, які зустрічається в даній МЛФ	Рецептивно-репродуктивні
3 – дослідницько-соціолінгвістичний	Сформувані навички самостійної роботи, дослідження певних явищ,	Рецептивно-репродуктивні,

	їх компонентний аналіз, проникнення в їх сутність та стимулювання в учнів цікавості та винахідливості до роботи з даними МЛФ	продуктивні
4 – креативно-соціолінгвістичний	Сформувати навички самостійного використання МЛФ у мові, розвиток творчих та креативних навичок на основі соціолінгвістичних явищ, що вивчаються	Продуктивні

У наступних підрозділах розглянемо кожний етап докладніше, де представлено власно розроблені вправи на базі казок, віршів та пісень з метою формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи.

2.2. Етап 1 – ознайомчо-соціолінгвістичний

На першому етапі метою є підготовка учнів до прийняття нового соціолінгвістичного матеріалу [49]. Ми ставимо перед собою завдання мотивувати їх, налаштувати на активну працю та активізувати їх знання, що вже були засвоєні, щоб це допомогло більш швидко та ефективно засвоювати нові знання. На цьому етапі рекомендується використовувати вправи рецептивного та репродуктивного характеру. Давайте розглянемо приклади таких вправ для формування соціолінгвістичної компетентності за допомогою малих літературних форм. Ми пропонуємо використовувати віршовану загадку.

Завдання на введення теми на уроці за допомогою віршованої загадки. Ця загадка ідеально підходить для створення вправи на презентацію з назвою "Barbie Land Adventure."

Мета: Ця вправа сприятиме розвитку соціокультурної компетентності, сприяючи креативному мисленню, розвитку навичок співпраці та говоріння, а також покращенню навичок презентації. Крім того, вона надасть можливість учням поділитися своїми уявленнями та розумінням про "Barbie Land", що вплине на їхнє розуміння соціолінгвістичних аспектів американського світогляду.

Хід вправи:

Учнів ділять на невеликі групи (по 4-5 осіб в кожній).

Запитайте учнів загадку:

*"I am a place where dreams come true,
Where everything is pink and blue.
Where you can be anything you want to be,
A doctor, a singer, or a fairy.
But to get to me, you need a special key,
That only Barbie and Ken can see.
What am I?" («Barbie Land»)*

І дайте їм трохи часу на обговорення в групах.

Кожній групі дається завдання створити коротку презентацію (усно), в якій вони розкажуть про "Barbie Land" та відповіді на загадку. Презентація містить наступне:

1. What is "Barbie Land"?

- It's a magical world where Barbie lives.
- It's a theme park inspired by Barbie.
- It's a fictional place in Barbie's stories.

2. What possibilities and dreams can be realized in "Barbie Land"?

- You can become anything you want to be, like a princess or a scientist.
- It's a place to have fun and enjoy exciting adventures.
- You can meet Barbie's friends and explore different careers.

3. Who lives in Barbie Land?

- Barbie and her friends live in Barbie Land.
- Magical creatures and fairies call Barbie Land their home.
- Imaginary characters and dreamers reside in Barbie Land.

Кожній групі дається декілька хвилин на підготовку своєї презентації. Після одна за одною групи презентують свою інтерпретацію "Barbie Land" перед класом.

Після кожної презентації іншим учням дозволяється ставити запитання або висловлювати коментарі.

На завершення, обговорюються з учнями їхні ідеї про те, як вони розуміють "Barbie Land" та враження від інших презентацій.

2.3. Етап 2 – тренувально-соціолінгвістичний

Мета цього етапу полягає у розтлумаченні суті МЛФ, спираючись на культурні особливості країни, мова якої вивчається та використанні даного явища, обговорення реалії, які зустрічається в наведеній МЛФ [48]. На цьому етапі доцільно використовувати вправи рецептивного та репродуктивного виду.

Мета: Ознайомлення учнів з історією ляльки "Барбі" та її впливом на соціолінгвістичні аспекти сучасного суспільства через презентацію готового вірша вчителем.

Хід вправи: Після оголошення теми уроку, вчитель виводить на екран вірш, написаний про історію ляльки "Барбі":

*In nineteen fifty-nine, a tale began to unfold,
A doll named Barbie, with a heart of gold.
Created by Ruth, her vision took flight,
A symbol of fashion, grace, and light.*

*With her flawless figure, and hair so fine,
Barbie became a star, forever to shine.
She donned many outfits, played many a role,*

A doctor, a teacher, with a heart and soul.

Barbie's journey through decades, she'd transcend,

A role model for girls, a true lifelong friend.

A symbol of strength, in every way,

Teaching us to dream, and brighten each day.

From childhood to adulthood, her story we'd see,

In this world of make-believe, she'd forever be free.

A symbol of grace and infinite possibility,

Barbie, the doll of endless creativity.

So let us celebrate Barbie's history and grace,

As she continues to shine in every place.

A timeless icon, through every age,

Barbie's story, forever on the stage.

Вчитель читає вірш перед класом, наголошуючи ключові моменти в історії ляльки та її впливу на культуру та суспільство.

Після читання вірша, вчитель створює обговорення, питаючи учнів, що вони думають про історію ляльки "Барбі" та як вони вважають, що вона вплинула на сучасний світ.

1. In 1959, the creation of which iconic doll began?

Answer: The creation of the iconic doll named Barbie began in 1959.

2. Who created Barbie, and what was her vision for this doll?

Answer: Barbie was created by Ruth, who had a vision of a doll symbolizing fashion, grace, and light.

3. How did Barbie evolve over time in terms of her roles and professions?

Answer: Barbie evolved by taking on various roles, such as a doctor, a teacher, and more, showing her versatility and impact.

4. According to the poem, what kind of influence has Barbie had on girls and the world?

Answer: The poem suggests that Barbie is a role model for girls and represents strength, teaching them to dream and brighten each day.

5. How is Barbie described in the poem regarding her ageless and timeless nature?

Answer: The poem describes Barbie as a timeless icon, shining through every age, emphasizing her ageless nature.

Вчитель попросить учнів висловити свої думки та ідеї щодо того, які цінності та поняття втілені в ляльці "Барбі", і як вона стала символом певних соціолінгвістичних аспектів.

Вчитель: Now, I'd like to hear your thoughts and ideas about the values and concepts embodied by Barbie and how she has become a symbol of certain socio-cultural aspects.

1. What values do you believe Barbie represents in our society?

Учень 1: I think Barbie represents the value of individuality and the idea that you can be whoever you want to be.

Учень 2: She also represents the idea that fashion and style are important aspects of self-expression.

2. How do you think Barbie has influenced the way people view certain professions or roles in society?

Учень 3: Barbie has shown that women can pursue various careers, like becoming a doctor or a teacher, which is empowering.

Учень 4: It's like she's breaking stereotypes and telling us that we can be anything we want.

3. In what ways has Barbie become a symbol of cultural diversity and inclusivity?

Учень 5: Barbie dolls come in various ethnicities and backgrounds, which promotes diversity and inclusivity.

Учень 6: It's great that Barbie represents people from different cultures and backgrounds.

4. *Can you think of any challenges or criticisms that Barbie has faced in terms of her cultural impact?*

Учень 7: Some people argue that Barbie's physical appearance can create unrealistic beauty standards.

Учень 8: Yeah, there's been debate about whether Barbie perpetuates certain stereotypes or not.

5. *In your opinion, how does Barbie continue to influence today's society and younger generations?*

Учень 9: Barbie inspires girls and boys to be creative, confident, and to dream big.

Учень 10: She's a reminder that we can all make a positive impact on the world, no matter who we are.

Ці обговорення допомагають учням краще зрозуміти соціально-культурне значення Барбі та те, як вона відображає сучасне суспільство та впливає на нього.

Обговорення також включає запитання щодо інших подій, осіб чи речей, які були важливими в історії ляльки "Барбі" та її впливу на сучасний світ.

Вправа завершується підкресленням того, як історія ляльки "Барбі" стала частиною соціокультурної спадщини та як вона продовжує впливати на суспільство.

2.4. Етап 3 – дослідницько-соціолінгвістичний

Мета цього етапу полягає у формуванні навички самостійної роботи, дослідження певних явищ, їх компонентний аналіз, проникнення в їх сутність та стимулювання в учнів цікавості та винахідливості до роботи з даними МЛФ використання даного явища, обговорити реалії, які зустрічається в даній МЛФ [41-42]. На ньому доцільно використовувати вправи рецептивно-репродуктивного та продуктивного характеру. Тут вчитель надає пісню, щоб перевірити, чи зрозуміли учні суть таких МЛФ:

Завдання – на знайомство з наявними піснями з різних фільмів про Барбі.

Мета: Розкрити соціолінгвістичний контекст та значення пісні "Barbie and The Three Musketeers" з фільму "Барбі і Три Мушкетерки".

Хід вправи: Вчитель програє пісню "Barbie and The Three Musketeers" з фільму "Барбі і Три Мушкетерки" перед класом.

Учнів просять уважно слухати пісню та роздумати про її текст і повідомлену у ній історію.

Вчитель: Now, let's dive into the world of 'Barbie and The Three Musketeers' and explore the meaning behind the song 'Barbie and The Three Musketeers' from the movie. As we listen to the song, pay close attention to the lyrics and think about the story it tells:

(Verse 1)

We may be different, but, but we're the same

We may have different names

But we play the same games

We've got the same dreams to guide us

(Chorus)

With your hand in my hand

I am stronger

We're the one, yeah, yeah, yeah

With your hand in my hand

We can conquer

Together we're a team

No one can stop us now

'Cause with your hand in my hand

I know we can

(Verse 2)

We have each other when times are hard

When we have the same heart
That's all that matters
No matter where we go, we'll always be friends
You and I, taking on the world
We'll make it to the end

(Chorus)

With your hand in my hand
I am stronger
We're the one, yeah, yeah, yeah
With your hand in my hand
We can conquer
Together we're a team
No one can stop us now
'Cause with your hand in my hand
I know we can

(Verse 1)

We may be different, but, but we're the same
We may have different names
But we play the same games
We've got the same dreams to guide us

(Chorus)

With your hand in my hand
I am stronger
We're the one, yeah, yeah, yeah
With your hand in my hand
We can conquer
Together we're a team
No one can stop us now

'Cause with your hand in my hand
I know we can

(Outro)

With your hand in my hand
I am stronger
We're the one, yeah, yeah, yeah
With your hand in my hand
We can conquer
Together we're a team
No one can stop us now
'Cause with your hand in my hand
I know we can

Після прослуховування пісні, вчитель пояснює, що в цій пісні розглядаються теми дружби, співпраці та важливості підтримки один одного, як це відображено в фільмі "Барбі і Три Мушкетерки".

Вчитель: After we've listened to the song, we'll discuss the important themes it touches upon, such as friendship, cooperation, and the significance of supporting one another, all of which are beautifully depicted in the movie 'Barbie and The Three Musketeers.'

1. What are some of the important themes touched upon in the song "Barbie and The Three Musketeers"?

Answer: The song highlights themes like friendship, cooperation, and the significance of supporting one another.

2. How does the song convey these themes, such as friendship and cooperation?

Answer: The lyrics emphasize the power of friendship and cooperation, illustrating how together, individuals can conquer challenges.

3. Why do you think these themes, such as friendship and cooperation, are relevant in our lives and society, as suggested by the song?

Answer: These themes are relevant because they teach us the value of working together and supporting one another, which can help us achieve our goals and overcome obstacles.

4. *Can you provide an example from the song that demonstrates the idea of working as a team?*

Answer: The lyrics "With your hand in my hand, I am stronger" exemplify the concept of teamwork and mutual support.

5. *How might the lessons from the song 'Barbie and The Three Musketeers' be applied to real-life situations, such as school or friendships?*

Answer: The lessons from the song can be applied in school and friendships by emphasizing the importance of teamwork, trust, and unity to accomplish shared goals and face challenges together.

Далі ми пропонуємо низку вправ на роботу з текстом пісні.

Вправа 1: Словникова робота.

Мета вправи з точки зору соціолінгвістичної компетентності полягає у розвитку учнівської здатності розуміти та використовувати мову в соціальному контексті. Ця вправа спрямована на розвиток таких ключових елементів соціолінгвістичної компетентності, як:

- *розуміння контексту*: учні повинні вміти визначити відсутні слова чи фрази на підставі контексту пісні. Це допомагає їм розвивати навички розуміння змісту текстів у специфічних соціальних ситуаціях;
- *культурна компетентність*: пісня містить використання виразів або слів, що характерні для конкретного музичного жанру чи культурної групи. Учні повинні бути здатні розпізнавати та використовувати мовні особливості, які характеризують певний соціокультурний контекст;
- *сприйняття варіативності мови*: учні вивчають, як змінюється мова в залежності від контексту. Пісня може містити неформальні вирази,

або навпаки, формальну мову, залежно від стилю пісні та її спрямованості;

- *комунікативна ефективність*: учні вчаться вставляти відсутні слова так, щоб вони не порушували зміст та ритм пісні. Це сприяє розвитку їхніх навичок коректного використання мови в конкретному комунікативному контексті.

Таким чином, вправа сприяє розвитку учнівської соціолінгвістичної компетентності через активну взаємодію з мовою в конкретному культурному та соціальному середовищі.

До вправи вчитель роздає учням тексти пісні без деяких ключових слів або фраз.

Учні повинні заповнити пропуски в тексті, вставляючи відсутні слова або фрази з контексту пісні.

Приклад:

Вчитель: Fill in the missing words:

team, hand (2), stop, conquer, my, stronger

With your hand in my

I am

We're the one, yeah, yeah, yeah

With your in my hand

We can

Together we're a

No one can us now

'Cause with your hand in hand

I know we can

Потім вони обговорюють в парах або групах, які слова вони вставили і чому, щоб переконатися, що розуміють значення слів та фраз.

Вправа 2: Порівняння і дискусія.

Мета цієї вправи в контексті соціолінгвістичної компетентності полягає в подальшому розвитку навичок розуміння та використання мови в соціальних

ситуаціях, сприяючи також розвитку комунікативної компетентності та спільної роботи у групах. Ця вправа додає елементи порівняння і дискусії, розширюючи спектр навичок учнів.

Учні діляться на пари або групи і отримують тексти пісні, які були змішані, так що порядок слів і фраз порушений. Вони мають відновити правильний порядок слів та фраз і переконатися, що вони розуміють лексичний контекст пісні.

Вчитель: Pair up or form groups, please. I'm going to provide you with song lyrics that have been intentionally scrambled, mixing up the order of words and phrases. Your task is to work together to reconstruct the correct sequence of words and phrases. Make sure you understand the lexical context of the song as you do so.

Приклад: (Verse 1)

We may be same, but, but we're the different (прикметники)

may *We* have different names (підмет-присудок)

But *play* *we* the same games (підмет-присудок)

We've got the same dreams to guide us (дієслова)

Потім учні обговорюють в парах або групах, які речення або фрази вони використовують, щоб передати значення пісні.

2.5. Етап 4 – креативно-соціолінгвістичний

Мета цього етапу полягає у формуванні навички самостійного використання МЛФ в мові, розвиток творчих та креативних навичок на основі соціолінгвістичних явищ, що вивчаються [44-46]. На ньому доцільно використовувати продуктивні вправи.

Завдання на формування мислити творчо та складати казки на основі запропонованих малих літературних форм.

Мета вправи полягає в розвитку соціолінгвістичної компетентності учнів через читання та аналіз казки, створеної вчителем на основі фільму "Barbie" 2023 року. Це сприяє розширенню їхнього словникового запасу, розвитку

розуміння тексту та аналітичних навичок, а також стимулює творчість та виразне читання. Казка служить інструментом для вивчення мовленнєвих структур та поглиблення знань учнів щодо культурних та соціальних аспектів, пов'язаних із зазначеним фільмом та його контекстом.

Хід вправи: Спочатку учням пропонується прочитати казку, створену вчителем на базі однойменного фільму 2023 року «Barbie»:

«Barbie»

Once upon a time, there was a beautiful princess named Barbie who lived in a magical land called Barbieland. She had everything she ever wanted: a handsome prince named Ken, a loyal friend named Teresa, and a fabulous wardrobe full of pink dresses and accessories. She was happy and content, but she also felt that something was missing in her life.

One day, she received an invitation to attend a royal ball in the real world, where she could meet other princesses from different lands. She was curious and excited, and decided to accept the invitation. She packed her bags and boarded a magical carriage that took her to the real world.

However, as soon as she arrived, she realized that the real world was nothing like Barbieland. It was noisy, crowded, and full of problems. She felt lost and confused, and wondered if she had made a mistake. She also discovered that she had a special power: she could make anything happen with her imagination. She thought that this power could help her fit in and make friends, but it also caused a lot of trouble and chaos.

She met a kind and funny man named Ryan, who worked as a journalist. He offered to help her navigate the real world and find her way to the ball. Along the way, they encountered many adventures and challenges, such as escaping from a greedy toy collector, helping a group of orphans find a home, and saving a rare animal from poachers. They also met many interesting people, such as a fierce activist named Sofia, a quirky inventor named Lily, and a wise mentor named George.

As Barbie learned more about the real world, she also learned more about herself. She realized that she had more to offer than just her beauty and charm. She

had courage, creativity, and compassion. She also realized that she had fallen in love with Ryan, who appreciated her for who she really was.

She finally arrived at the ball, where she met the other princesses. They were all impressed by her stories and her power, and welcomed her as one of them. She also saw Ken, who had followed her from Barbieland. He apologized for taking her for granted, and asked her to come back with him. He said that he loved her and wanted to marry her.

Barbie was torn between two worlds: the one where she belonged, and the one where she belonged to herself. She had to make a choice: to stay in the real world with Ryan, or to return to Barbieland with Ken.

What do you think she chose?

Вправа 1: Порівняння світу Барбі і реального світу.

Мета: Вправа спрямована на розвиток соціолінгвістичної компетентності учнів шляхом порівняння світу Барбі та реального світу. За допомогою створення таблиці з двома колонками, де у першій колонці перераховуються всі зручності та речі у світі Барбі (красивий принц, вірні друзі, розкішна гардеробна), а в другій – відмінності та проблеми, які виникають у реальному світі (шумно, незнайоме оточення та хаос), учні отримують можливість розглядати соціолінгвістичні аспекти обох світів. Обговорення з учнями підкреслить, як соціокультурні реалії можуть впливати на життя людей, а також допоможе усвідомити різницю між ідеалізованим світом та реальністю, підштовхуючи до критичного мислення та розуміння соціокультурних відмінностей.

Хід: Учнів просять скласти дві колонки на папері або в зошиті. В першій колонці необхідно перерахувати всі зручності та речі, які мала Барбі в своєму світі (красивий принц, вірні друзі, розкішна гардеробна). В другій колонці – перерахувати відмінності та проблеми, які зустріла Барбі, прибувши в реальний світ.

Вчитель: Make a table with two columns. In the first column, list all the conveniences and possessions Barbie had in her magical world (handsome prince,

loyal friend, an extravagant wardrobe). In the second column, note the differences and challenges Barbie encountered upon arriving in the real world (noisy, crowded, unfamiliar, and use of her imagination caused chaos).

BARBIE'S MAGICAL WORLD	THE REAL WORLD
Handsome prince (Ken)	Noisy and crowded
Loyal friend (Teresa)	Unfamiliar surroundings
Extravagant wardrobe	Use of imagination caused chaos

Отримані списки обговорюються разом з класом, наголошуючи на тому, як соціокультурні реалії можуть впливати на життя людей.

Вчитель: Reflect on how these differences highlight the contrast between Barbie's fantastical world and the real world.

Учень: We created a table to compare the comforts and things Barbie enjoyed in her magical world with the challenges she faced when she entered the real world. This comparison highlights the socio-cultural differences between these two worlds and allows us to reflect on how these differences can significantly affect people's lives.

Barbie's Magical World:

- In this fantastical realm, Barbie had a handsome prince named Ken by her side. He represented the ideal partner – someone who is always there for her.
- Barbie had a loyal friend, Teresa, emphasizing the value of friendship and companionship.
- Her wardrobe was extravagant, featuring an array of glamorous outfits and accessories, which symbolize a life of luxury and beauty.

The Real World:

- Barbie's arrival in the real world exposed her to a noisy and crowded environment. The hustle and bustle of everyday life was a stark contrast to her serene magical world.
- The unfamiliar surroundings left her feeling lost and confused, highlighting the challenges that can come with adapting to new cultural and social settings.
- Barbie's unique power of imagination, which allowed her to shape her surroundings, sometimes led to chaos instead of the intended positive changes.

Вправа 2: Відтворення пригод Барбі.

Мета: Вправа спрямована на розвиток соціолінгвістичної компетентності учнів через відтворення пригод Барбі та аналіз впливу таких ситуацій на соціолінгвістичний контекст. Учні вибирають одну з пригод Барбі та представляють себе в ролі цього персонажу, описуючи свої дії та взаємодію з оточуючими у подібній ситуації. В ході обговорення результатів особлива увага зосереджується на виявленні різниці у вирішенні проблем та спілкуванні в різних культурах. Ця вправа сприяє розвитку соціолінгвістичних навичок, адже вона включає аналіз соціокультурного контексту у вирішенні мовних завдань та взаємодії в різних ситуаціях. Учні вивчають, як мовлення може відрізнитися в залежності від соціокультурного середовища, сприяючи їхній усвідомленості різноманітності в мовленнєвих практиках.

Хід: Учні мають вибрати одну з пригод, яку Барбі пережила і представити себе в ролі Барбі. Нехай кожен учень опише, як б він/вона діяли у такій ситуації, як Барбі, і як це вплинуло б на соціолінгвістичний контекст. Обговоріть результати, відзначаючи різницю у вирішенні проблем у різних культурах.

Приклад:

Учень: «Adventure: Helping a Group of Orphans Find a Home».

In this adventure, Barbie and I find ourselves in a situation where we need to help a group of orphans find a home. The socio-cultural context of this challenge is

complex, as it touches upon several important aspects of society, such as family, belonging, and empathy.

1. Action as Barbie:

- First and foremost, I would listen to the orphans' stories and needs, taking into account their unique backgrounds and desires. This allows me to understand their individual socio-cultural contexts better.
- I would use my imagination to come up with creative solutions to find suitable homes for the orphans. This might involve reaching out to local communities, social services, or potential foster families.
- To address the socio-cultural aspects, I would work on eliminating prejudices and stereotypes that might hinder the orphans' chances of finding a loving home. By raising awareness and promoting empathy, I aim to create an inclusive environment.

2. Impact on Socio-Cultural Context:

- By actively engaging in helping orphans, I would contribute to a more inclusive and compassionate society. It emphasizes the importance of the socio-cultural context, highlighting the need for a support system and opportunities for every individual.
- This adventure can lead to a positive shift in societal attitudes, fostering a culture of empathy and understanding, as people come together to provide homes for those in need.
- Moreover, it serves as a reminder of the significant role that individuals, like Barbie and myself, can play in positively influencing the socio-cultural context. It shows how a single person's actions can have a ripple effect, leading to broader societal changes.

This adventure emphasizes the role of empathy and action in improving socio-cultural realities. Stepping into Barbie's shoes in this context reinforces the idea that, as individuals, we have the power to positively impact the lives of others and contribute to a more inclusive and compassionate society.

Вправа 3: Казка про сучасних героїв.

Мета: Вправа націлена на розвиток соціолінгвістичної компетентності через колективне створення казок з сучасними персонажами та проблемами. Робота в малих групах дозволяє учням використовувати мовленнєві засоби для творчого вираження ідей, розвивати комунікативні та групові навички. Створення казок також сприяє розумінню соціокультурного контексту та варіативності мови, а представлення результатів обговорює мовні та соціокультурні аспекти, сприяючи взаємному обміну ідеями та розширенню розуміння мовного середовища.

Хід: Клас ділять на малі групи. Кожна група має створити свою казку зі сучасними персонажами, діями та проблемами.

Приклад однієї такої казки:

«Warriona»

In a land where the sun kissed the earth, a small bird named Warriona built her nest near the border of two lands. Her home, Ukraine, was a place of beauty and vibrant life. Warriona's wings carried dreams of peace, and her heart longed to protect her beloved nest from the looming shadow of the serpent, Russia.

As news of the serpent's approach slithered through the land, Warriona, the fearless little bird, knew she must rise. With courage as her wings and determination as her beak, she joined her fellow birds in the defense of their nests. Soon, she soared above the rest, a symbol of unwavering resolve.

Leading daring missions, she struck at the serpent's heart, disrupting its plans and rescuing the innocent. She provided shelter for those whose nests were threatened, sharing her warmth and sustenance. Her name echoed through the skies, "The Wings of Ukraine," and her bravery inspired others to join the flock.

Yet, the battles took their toll. Warriona lost friends and kin in the fierce winds of war. Her wings bore the scars of countless struggles, and her eyes witnessed the serpent's cruelty. Anguish filled her heart, but her spirit remained unbroken.

In her heart, she carried the vision of a free and tranquil Ukraine, a place where birds of all colors could sing their songs without fear. She dreamt of finding a mate, a fellow warrior in the fight for peace, and of nurturing new generations in the safety of a free nest."

Групи діляться своїми казками зі всім класом, обговорюючи соціокультурні питання, які вони висвітлили у своїх оповіданнях.

Учень: The story of Warriona is not over yet, but it is a story of courage and resilience, of love and patriotism, of faith and hope. It is a story that reflects the modern socio-cultural context of Ukraine, where people are fighting for their freedom and dignity, against a powerful and ruthless enemy. It is a story that shows that even in the darkest times, there is always light.

Ці вправи допоможуть учням глибше розуміти соціокультурні аспекти та їх вплив на життя й пригоди персонажів.

Висновок до другого розділу

Отже, малі літературні форми можна використовувати на всіх чотирьох етапах формування соціолінгвістичної компетентності.

На першому, ознайомчо-соціокультурному етапі, через використання римованої загадки, учні підготовлюються до сприйняття нового соціолінгвістичного матеріалу. Це сприяє їхній мотивації, налаштуванню на активну роботу та активізації попередніх знань, що в свою чергу сприяє швидшому та якіснішому засвоєнню нових знань.

На другому етапі, використовуючи вірш, проводиться роз'яснення суті мови, спираючись на культурні особливості країни, мову якої вивчається. Також на цьому етапі здійснюється тренування у використанні цього явища, обговорення реалій, які зустрічаються в даній мовній літературній формі.

На третьому етапі формуються навички самостійної роботи, дослідження певних явищ, їх компонентний аналіз та проникнення в їх сутність. За

допомогою пісні учнів спонукають до цікавості та винахідливості у власній роботі з вивченими матеріалами.

На заключному, четвертому етапі, розвиваються навички самостійного використання мови, розвиток творчих та креативних навичок на основі соціолінгвістичних явищ, що вивчаються, використовуючи казку.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ МАЛИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ФОРМ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

3.0. Вступні зауваження

В цьому розділі надається опис ходу пробного навчання щодо формування соціолінгвістичної компетентності з англійської мови учнів восьмого класу Сторожинецького ліцею м. Сторожинець, що тривало місяць та обговорення результатів дослідження.

3.1. Опис ходу пробного навчання

Пробне навчання відбувалося в опорному закладі Сторожинецького ліцею м. Сторожинець в період з 01.09-06.10, в якому взяли участь 20 учнів восьмого класу. Було розділено дві групи по 10 учнів, перша група експериментальна, а друга – контрольна. Перші два тижня були спостережливими, аби найкраще зрозуміти учнів, їх рівень володіння англійською мовою, мати час на розробку вправ та підлаштувати наші вправи до їх рівня та тематики уроків. Решта, два тижня, – були націлені на проведення пробного навчання, де перший та останній уроки було присвячені тестуванню соціолінгвістичної компетентності (до-та післяекспериментальним зрізам).

На основі календарно-тематичне планування 8 клас було з'ясовано, тема 14 уроків – «Сім'я та друзі». У свою чергу ця велика тема ділиться на 14 підтем, а саме: «Літо. Подорожі», «Вчора та сьогодні», «Чому люди роблять...», «Як я провів літо», «Мої плани на навчальний рік», «Які ми є? Характер», «Найкращий друг», «Справжній друг. Який він? », «Урок граматики», «Друзі по листуванню», «Пишемо листа», «Чи можеш ти бути справжнім другом», «Урок повторення та узагальнення», «Урок позакласного читання».

Тому було вирішено розробити низку вправ на основі відомого американського фільму «Барбі», що вийшов в літку 2023 року. Тема «Барбі» була обрана через її відношення до теми в школі «Сім'я та друзі», бо якраз в цьому фільмі розкриваються теми буття.

Для проведення експерименту щодо ефективності методики формування соціолінгвістичної компетентності з використанням казок, пісень та віршів було проведено дослідження.

Експеримент передбачав використання двох груп – експериментальної та контрольної, щоб правильно визначити рівень сформованості соціолінгвістичної компетентності середньої школи перед та після експерименту. Він відповідав сучасним вимогам методичного дослідження. Перед проведенням експерименту, ми здійснили доекспериментальний констатуючий зріз для оцінки рівня сформованості соціолінгвістичної компетентності учнів основної школи.

При оцінці зрізів, ми зосереджувалися на ситуативній грамотності – здатність використовувати навички у взаємодії з суспільством, що дозволяє адаптуватися до іншомовного середовища та спілкуватися ефективно у відповідних ситуаціях. Завдання зі зрізу:

Choose the appropriate picture for the text (за вірну відповідь нараховується 1 бал). Див. Додаток А.

1. Barbie car
2. Barbie (Margot Robbie)
3. Venice Beach
4. Barbieland
5. Ken (Ryan Gosling)

(the correct answer: 1. Barbie (Margot Robbie); 2. Barbieland; 3. Ken (Ryan Gosling); 4. Venice Beach; 5. Barbie car.)

Ми також враховували функціональність – особливості використання навичок взаємодії з суспільством, таких як здатність з'ясувати соціальні ролі. Завдання зі зрізу:

Define the characters' social roles based on dialogue: *colleagues, friends, couple* (за вірну відповідь нараховується 5 балів)

1.

Barbie: "Hey, Teresa! How's your day going?"

Teresa: "Hi, Barbie! It's been great. I just finished a new painting. How about you?"

Barbie: "That's awesome, Teresa! I've been busy planning our next adventure."

2.

Ken: "Good evening, my dear Barbie. How was your day, sweetheart?"

Barbie: "Oh, Ken, it was wonderful. I accomplished so much. And how was your day, darling?"

Ken: "It was quite fulfilling, my love. I managed to breathe new life into that old car in the garage."

3.

Barbie: "Hello, Nikki. Have you finished the report for our project?"

Nikki: "Hi, Barbie. Yes, I have. I'll email it to you shortly."

Barbie: "Great, Nikki. Let's discuss it in our meeting tomorrow."

(the correct answer: 1) friends; 2) couple; 3) colleagues.

Комунікативна спрямованість також була важливою – це вміння вибирати мовні одиниці для вираження власних думок і ефективної комунікації. Завдання зі зрізу:

Read the short description of the movie "Barbie" and give the correct answers (за вірну відповідь нараховується 2 бал)

“Friendship in Barbie”

The film showcases how Barbie and her friends support each other through various challenges. This mutual support is a testament to the strength of their friendship and reflects the real-world dynamics where friends often become our pillars of strength during tough times.

Moreover, the film highlights the joy of celebrating each other's successes. Barbie and her friends cheer for each other's achievements, big or small, embodying the spirit of camaraderie and mutual respect.

However, the film does not shy away from depicting the conflicts that can arise in friendships. Misunderstandings and disagreements are part of any relationship, and it's through these conflicts and subsequent resolutions that the bonds of friendship are strengthened.

In conclusion, “Barbie” offers a nuanced portrayal of friendship. It celebrates the joys, acknowledges the challenges, and above all, highlights the invaluable role of friends in our lives. The film serves as a reminder of the power of friendship and the beautiful journey of growing together.

Questions:

1. How does the film "Barbie" portray the support between Barbie and her friends during challenges?

- a. Their support is insignificant
- b. They don't face any challenges

c. Their mutual support reflects the strength of their friendship

(Correct answer: c. Their mutual support reflects the strength of their friendship)

2. What aspect of friendship does the film emphasize through Barbie and her friends?

a. The avoidance of conflicts

b. Celebrating each other's successes

c. Ignoring achievements

(Correct answer: b. Celebrating each other's successes)

3. How does "Barbie" depict conflicts in friendships?

a. By avoiding any conflicts

b. Through showcasing misunderstandings and disagreements

c. Conflict resolution is not addressed

(Correct answer: b. Through showcasing misunderstandings and disagreements)

4. What is the film's overall portrayal of friendship according to the conclusion?

a. Friendship is not significant

b. It solely emphasizes challenges

c. It celebrates joys, acknowledges challenges, and highlights the invaluable role of friends

(Correct answer: c. It celebrates joys, acknowledges challenges, and highlights the invaluable role of friends)

5. What role does "Barbie" play as per the conclusion?

a. It downplays the importance of friendship

b. It ignores conflicts in friendships

c. It serves as a reminder of the power of friendship and the beautiful journey of growing together

(Correct answer: c. It serves as a reminder of the power of friendship and the beautiful journey of growing together)

Знання слів і фраз, пов'язаних з іншомовною культурою, вказувала на рівень обізнаності учня в цьому питанні та рівень сформованості відповідної компетентності. Завдання зі зрізу:

Pair the correct Ukrainian translation (за вірну відповідь нараховується 1 бал):

1. various challenges	a) дружні узи
2. mutual support	b) друзі часто стають нашою опорою
3. friends often become our pillars	c) дух товариськості
4. the strength of their friendship	d) непорозуміння і розбіжності
5. during tough times	e) різні виклики
6. celebrating each other's successes	f) святкування успіхів один одного
7. cheer for each other's achievements	g) вболівати за досягнення один одного
8. the spirit of camaraderie	h) взаємопідтримка
9. misunderstandings and disagreements	i) у важкі часи
10. bonds of friendship	j) міцність їхньої дружби

Отже, У зрізах оцінювалися різні аспекти соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи, які брали участь у пробному навчанні. Конкретно, при оцінці зрізів ми фокусувалися на наступних аспектах:

Ситуативна грамотність:

- Здатність використовувати навички у взаємодії з суспільством.
- Адаптація до іншомовного середовища.

- Ефективна комунікація у відповідних ситуаціях.

Функціональність:

- Особливості використання навичок взаємодії з суспільством.
- Здатність з'ясувати соціальні ролі.

Комунікативна спрямованість:

- Вміння вибирати мовні одиниці для вираження власних думок.
- Ефективна комунікація.

Ці аспекти були обрані на підставі вимог до методичних досліджень і відображають ключові компоненти соціолінгвістичної компетентності. Доекспериментальний констатуючий зріз перед проведенням експерименту дозволив оцінити рівень сформованості цих компонентів серед учнів восьмого класу основної школи.

3.2. Обговорення результатів дослідження

Кожне завдання мало різний максимальний бал від 5 до 15. Загальний максимальний бал – 40. Самі критерії оцінювання та рівні сформованості соціолінгвістичною компетентністю подано в Додатку Б. Нижче наведена таблиця з результатами доекспериментального зрізу (див. табл. 3.1):

Таблиця 3.1.

Результати доекспериментального зрізу для виявлення рівня сформованості соціолінгвістичної компетентності

Критерії	Експериментальна група	Контрольна група
Ситуативну грамотність	5	5
Комунікативну спрямованість	6	4

Функціональність	5	5
Частота вживання	3	3
Усього	19	17
Максимум	40	40

Видається, що рівень сформованості соціолінгвістичної компетентності в учнів не досягає високого показника, а лише залишається на середньому рівні, що підтверджується результатами доекспериментального зрізу та порівняльною таблицею.

На наступному етапі, навчання в експериментальній групі проводилося відповідно до нашої розробленої методики для формування соціолінгвістичної компетентності з використанням матеріалів мовно-лінгвістичної грамотності який охоплює чотири етапи з різними МЛФ: вірші, пісні та казки в чотири етапи. У той час як контрольна група отримувала навчання з використанням традиційних методик, які були рекомендовані Міністерством освіти та науки.

Отже, формування соціолінгвістичної компетентності відбувалося на чотирьох етапах:

1. На першому етапі вивчення соціолінгвістичного матеріалу особлива увага приділяється ознайомленню учнів з темою через використання оригінальних та захопливих методів. Мета цього етапу полягає в тому, щоб не тільки ввести учнів у новий матеріал, але й максимально активізувати їхній інтерес та участь в навчальному процесі.

Використання віршованої загадки у форматі вправи дозволяє стимулювати креативне мислення учнів та розвивати навички співпраці та говоріння. Цей підхід створює позитивну атмосферу на уроці, що сприяє ефективному засвоєнню нових знань.

Кожна група учнів має можливість активно взаємодіяти, обговорюючи загадку та створюючи власну інтерпретацію "Barbie Land". Цей процес сприяє поглибленню розуміння соціолінгвістичних аспектів американського світогляду, а також розвитку навичок комунікації та творчого вираження власних думок.

Завершення етапу презентаціями груп та наступна дискусія дозволяють учням продемонструвати здобуті знання та взаємно обмінюватися думками та враженнями. Все це сприяє формуванню соціолінгвістичної компетентності та розвитку загальних навичок спілкування та представлення інформації.

2. Другий етап вивчення соціолінгвістичного матеріалу відображає важливість розгляду історії ляльки "Барбі" як ключового елемента соціокультурного контексту. Через використання вірша вчителем вдалося створити атмосферу динамічного та захопливого обговорення, що дозволило учням глибше вникнути в різні аспекти впливу цієї ляльки на наше сучасне суспільство.

Підчас обговорення вірша учні виявили свою увагу до ключових моментів історії "Барбі", таких як її поява в 1959 році, творчий задум її творця Рут, а також розширення ролей та професій ляльки протягом років. Учні висловили різноманітні думки щодо значущості Барбі в культурному та соціальному контексті, а також обговорили питання культурної диверсифікації та включеності, що виникають у зв'язку з цією іконічною лялькою.

Учні вдало відповіли на запитання, спрямовані на розуміння впливу Барбі на сучасне уявлення про професії, стереотипи та культурні стандарти краси. Обговорення різноманітних точок зору показало рівень розуміння учнями соціокультурних аспектів, пов'язаних із лялькою "Барбі".

Висновки учнів підкреслили важливість Барбі як символу незалежності та творчості, а також наголосили на її ролі у надиханні молодого покоління. Особлива увага була приділена ідеї, що кожен може мати позитивний вплив на світ, незалежно від статі чи інших обмежень. В цілому, обговорення цього етапу вивчення вказує на глибоке розуміння учнями соціокультурних вимірів ляльки "Барбі" та її важливого впливу на наше сучасне суспільство.

3. На третьому етапі вивчення соціолінгвістичного матеріалу відзначає його ключову роль у розвитку самостійної роботи учнів та їхнього дослідницького підходу до вивчення явища малих літературних форм (МЛФ).

Мета етапу полягає в стимулюванні цікавості та винахідливості учнів у роботі з конкретним явищем МЛФ, а саме піснею "Barbie and The Three Musketeers".

Використання пісні як інструменту для вивчення соціолінгвістичного контексту та значення сприяє активному взаємодії учнів з мовним матеріалом та поглибленню їхнього розуміння соціальних аспектів МЛФ. Вправи, спрямовані на рецептивний та продуктивний аналіз тексту, дозволяють учням самостійно розглядати його сутність, аналізувати ключові теми та поняття.

Дискусії та порівняльний аналіз сприяють розвитку соціолінгвістичної компетентності учнів, підкреслюючи важливі теми, які виокремлені в пісні, такі як дружба, співпраця та підтримка. Впровадження вправ на словникову роботу та порівняння текстів додає елементи вивчення мовних особливостей та структури пісні.

Такий дослідницько-соціолінгвістичний підхід не лише сприяє формуванню розуміння пісні, але й розвиває в учнів вміння працювати самостійно, критично мислити та виражати свої думки у контексті соціокультурних аспектів.

4. Четвертий етапу вивчення соціолінгвістичного матеріалу визначається акцентом на розвитку творчих та креативних навичок учнів через використання продуктивних вправ. Мета цього етапу полягає у формуванні навичок самостійного використання мовних засобів в реальних ситуаціях, а також у розвитку соціолінгвістичної компетентності через поглиблене вивчення теми.

Використання вправ, спрямованих на створення казок на основі соціолінгвістичних явищ, допомагає учням розвивати не лише мовні навички, але й аналітичне мислення, критичний погляд на соціокультурні аспекти, пов'язані із зазначеним фільмом "Barbie" 2023 року. Крім того, ці вправи стимулюють творчість та виразне читання, сприяючи розширенню словникового запасу та розвитку розуміння тексту.

Під час обговорення результатів вправ, таких як порівняння світу Барбі і реального світу, відтворення пригод Барбі та колективне створення казок,

вчителю та учням відкривається можливість глибше вивчення соціолінгвістичних аспектів, а також виявлення впливу соціокультурних реалій на спілкування та мовленнєві практики.

Такий підхід сприяє всебічному розвитку учнів, забезпечуючи їх соціолінгвістичною компетентністю та вмінням творчо та критично застосовувати мовні засоби в різноманітних ситуаціях.

Після завершення навчання був проведений наступний зріз – післяекспериментальний, з метою оцінки ефективності запропонованого методу навчання. Результати цього зрізу наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Результати післяекспериментального зрізу для виявлення рівня сформованості соціолінгвістичної компетентності

Критерії	Експериментальна група	Контрольна група
Ситуативну грамотність	5	5
Комунікативну спрямованість	8	6
Функціональність	10	5
Частота вживання	7	4
Усього	30	20
Максимум	40	40

Так, з таблиці видно, що показники експериментальної групи суттєво покращилися у порівнянні з контрольною групою. В контрольній групі рівень

соціолінгвістичної компетентності залишився практично незмінним, тоді як у групі, де була використана наша методика, спостерігалися якісні покращення. Це підтверджує ефективність нашого методу в навчанні соціолінгвістичної компетентності у учнів основної школи.

Розглянемо результати дослідження до- та післяекспериментальних зрізів у відсотковій формі, див. Додаток В.

Так, результати дослідження чітко показують значну різницю в ефективності навчання між контрольною і експериментальною групами. Традиційний метод навчання мав низьку ефективність, підвищивши рівень соціолінгвістичної компетентності всього на 7,5%. У той час як методика, заснована на МФЛ, призвела до значного покращення рівня соціолінгвістичної компетентності учнів на 27,5%, що в тричі вище у порівнянні з традиційним підходом на основному етапі навчання. Результати представлені на графіку (рис. 3.2.)

Рис. 3.2. Порівняння ефективності методики використання МЛФ

Отже, на підставі наведеного матеріалу можна вважати, що використані в експерименті методи формування соціолінгвістичної компетентності за допомогою казок, віршів та пісень є дійсно ефективними для розвитку соціолінгвістичної компетентності серед учнів середньої школи. Гіпотеза, яка

була визначена перед початком експерименту, отримала підтвердження через отримані результати.

Таким чином, методика, що базується на використанні МЛФ, виявилася набагато ефективнішою у формуванні соціолінгвістичної компетентності, порівняно з традиційним підходом до навчання.

Висновки до третього розділу

Експеримент, спрямований на перевірку ефективності методики формування соціолінгвістичної компетентності за допомогою малих літературних форм, справді підтвердив високу ефективність використання пісень, казок та віршів у навчанні учнів основного етапу. Перед початком експерименту рівень соціолінгвістичної компетентності учнів складав 47,5%. Проте після завершення експерименту, в якому використовувалася методика з малими літературними формами, цей рівень значно підвищився на 30%, досягнувши 75%. Цей результат визнається високим і перевершує загальноприйнятну методику, яка продемонструвала лише 7,5% ефективності.

Отже, використання пісень, казок та віршів як інструментів для навчання дітей виявилось результативним і сприяє підвищенню рівня їх соціолінгвістичної компетентності.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Аналізуючи поняття соціолінгвістичної компетентності, ми докладно розглянули взаємозв'язок мовленнєвих та соціокультурних аспектів, що формують вміння учня використовувати мову в соціальних контекстах.

У контексті освітньо-нормативних вимог було визначено, що формування соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи є необхідною складовою сучасного навчального процесу. Зазначили, що відповідно до чинних освітньо-нормативних документів, уроки іноземної мови повинні спрямовуватися на розвиток мовленнєвих та комунікативних навичок, а також формування соціокультурної компетентності, що включає в себе вміння ефективно взаємодіяти в мовленнєвому просторі.

Враховуючи вікові особливості учнів середньої школи, було визначено, що цей період формування особистості характеризується активним розвитком комунікативних здібностей та чутливістю до соціокультурних впливів. Учні на даному етапі навчання проявляють підвищений інтерес до соціальної взаємодії,

що створює сприятливий контекст для формування соціолінгвістичної компетентності через використання художніх творів.

Методи дослідження формування соціолінгвістичної компетентності, які були обрані в рамках дослідження, дозволяють глибше зрозуміти процес взаємодії мовленнєвих та соціокультурних аспектів. Застосовуючи ці методи, ми враховували психолого-педагогічні особливості учнів середньої школи та практичний досвід вчителів.

Описано чотири етапи формування соціолінгвістичної компетентності серед учнів середньої школи, використовуючи казок, віршів та пісень. За допомогою експерименту була проведена перевірка та підтверджена ефективність методики формування соціолінгвістичної компетентності через використання віршів, пісень та казок.

Пісні, казки та вірші мають значний потенціал завдяки своїй обмеженій формі, адже вони є невеликими за обсягом. Використання зазначених літературних форм на уроках англійської мови відкриває безліч можливостей для створення унікальних і цікавих занять на різних етапах вивчення іноземної мови.

- На фонетичному рівні вони можуть використовуватися для відпрацювання вимови та інтонаційних особливостей мови. Відчуття ритму та мелодії віршованих творів допомагає учням поліпшити їхню фонетичну компетентність.
- На граматичному рівні ці форми можуть бути корисним інструментом для введення, тренування та самостійного використання граматичних структур. Вони дозволяють учням набути розуміння і навичок у використанні граматичних явищ, що вивчаються на основному етапі навчання.
- Пісні, казки та вірші також призначені для збагачення словникового запасу учнів і активізації їхньої здатності розпізнавати образність та виразність мови на лексичному рівні.

- На комунікативному рівні, вони допомагають формувати навички усного та письмового мовлення, включаючи діалогічний і монологічний типи висловлення.
- Соціокультурний аспект також є надзвичайно важливим, оскільки використання казок, віршів та пісень дає можливість ознайомити учнів з культурою, звичаями та традиціями країни, мова якої вивчається. Таким чином, вони можуть краще розуміти та відчувати соціокультурний контекст мови, що допомагає розвивати їхню соціолінгвістичну компетентність.

Пісні, казки та вірші використовуються на всіх чотирьох етапах формування соціолінгвістичної компетентності учнів:

На першому етапі (ознайомчо-соціокультурний) вони допомагають підготувати учнів до сприйняття нового соціокультурного матеріалу, створюють мотивацію, налаштовують на активну роботу й активізують попередні знання, що полегшує швидке та якісне засвоєння нових знань.

На другому етапі вчитель роз'яснює суть пісень, казок та віршів, спираючись на культурні особливості країни, мова якої вивчається. Вони допомагають учням краще зрозуміти реалії та особливості цієї культури, які відображені у цих художніх формах.

На третьому етапі формуються навички самостійної роботи з піснями, віршами та казками. Учні вчаться досліджувати конкретні явища, розкладати їх на компоненти, розуміти сутність та стимулювати власну цікавість і креативність у роботі з цими формами.

На заключному етапі навчання формуються навички самостійного використання пісень, казок та віршів у мовленні. Учні розвивають творчі та креативні навички на основі соціокультурних явищ, що вивчаються.

Таким чином, казки, пісні та вірші інтегруються в усі етапи навчання соціолінгвістичної компетентності та сприяють розвитку різних мовних, культурних та пізнавальних навичок учнів.

Експеримент, спрямований на перевірку ефективності методики формування соціолінгвістичної компетентності за допомогою малих літературних форм, підтвердив високу ефективність використання пісень, казок та віршів у навчанні учнів основного етапу. Перед початком експерименту рівень соціолінгвістичної компетентності учнів становив 47,5%. Однак після завершення експерименту, в якому використовувалася методика з малими літературними формами, цей рівень істотно зріс на 30%, досягнувши 75%. Цей результат вважається високим і перевершує загальноприйнятну методику, яка продемонструвала лише 7,5% ефективності. Отже, використання пісень, казок та віршів як інструментів для формування соціолінгвістичної компетентності виявилось результативним.

Перспективою дослідження є розкриття нових можливостей для оптимізації навчального процесу та вдосконалення педагогічних методик у формуванні соціолінгвістичної компетентності учнів середньої школи за допомогою казок, віршів та пісень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. Г. Сутнісний аспект методології наукових досліджень. *Економіка АПК*. 2016. № 7. С. 87-94.
2. Аркушина Ю.В. Формування соціолінгвістичної компетентності майбутніх фахівців права в закладах вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021 № 199. С. 180-185.
3. Бабенко В. Сутність та структура наукового дослідження. *Методологія наукового дослідження: Навчальний посібник*. Київ: Центр учбової літератури, 2018. С. 15-25.
4. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

5. Бондаренко О.В. Принципи навчання в сучасній педагогіці. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2017. №. 1(79). С. 5-91.

6. Брус Ю. В. До питання про використання віршів та пісень на уроках іноземної мови у середніх класах. *Маріупольський молодіжний науковий форум: традиційні й новітні аспекти дослідження і викладання іноземних мов і літератури: Матеріали II Всеукраїнської*. 2017. С. 200–202.

7. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. 260 с.

8. Василенко О.М., Сисоєнко І.В. Малі віршовані форми як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках англійської мови. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 49. С. 42–47.*

9. Гарачковська О. Жанр казки в дослідницькому дискурсі. Київ: Старовина, 2007. № 6.С. 129-137.

10. Гора Т. В. Застосування пісень на уроках англійської мови в початкових та середніх класах. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 1(45). Частина I. С. 195–202.

11. Грабченко А. І. Методи наукових досліджень: навч. посібник / А.І. Грабченко, В. О. Федорович, Я. М. Гаращенко; Нац. техн. ун-т Харків. політехн. ін-т. Харків: НТУ ХПІ, 2009. 142 с.

12. Деркач Ю.Я., Яблонська Р.Р. Пісня як ефективний засіб формування лексичних навиків на уроках англійської мови в початкових класах. *Молодий вчений*. № 10 (98), жовтень, 2021. С. 54–56.

13. Десяцька Н. Віршовано-пісенні матеріали як засіб підвищення ефективності навчання учнів середньої загальної школи. *Перспективи розвитку науки*. Гданськ, 2012. С. 83–86.

14. Дорофеєва О. М. Використання прислів'їв та цитат у вивченні англійської мови. *Наукові записки Національного університету Острозька академія*. Сер.: Філологічна. 2013. №. 39. С. 258-259.

15. Дубасенюк О. А. Методологія та методи науковопедагогічного дослідження: навч.-методичний посібник. Житомир: Полісся, 2016. 256 с.

16. Дука М.В. Поняття «лінгвосоціокультурна компетентність» та аналіз методів її формування в педагогічній теорії і практиці. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 7 (51) С. 39-48.

17. Єременко Т. Є. English Absurd Poetry. Limericks: методичні рекомендації/ Т. Є. Єременко, О. М. Геркєрова, О. М. Трубіцина; Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2018. 50 с.

18. Зєня Л. Я. Вікові та психологічні особливості старшокласника як визначального фактору освітнього середовища старшої профільної школи. *Іноземна мова в школі*. 1991. №. 2. С. 32-36.

19. Корольова О.В. Формування лінгвосоціокультурної компетенції студентів у процесі вивчення іноземної мови. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Лінгвістика». 2016. №. 19(1). С. 28-32.

20. Кицак Г. В. Формування соціолінгвістичної компетентності в учнів старшої школи. *Мовні і концептуальні картини світу: Збірник наукових праць*. 2007. Ч1. №. 23. С. 302-305.

21. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій). 2-ге вид.: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 128 с.

22. Марцин В. С., Міценко Н. Г., Даниленко О. А. Основи наукових досліджень Навчальний посібник. Л.: Ромус-Поліграф, 2002. 128 с.

23. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5-9 класи.

24. Орловська О. В. Врахування вікових особливостей учнів старшої школи у процесі підготовки майбутнього вчителя до виховання толерантності у старшокласників. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2014. №. 4. 13 с.

25. Осадча Н. В. Історія дослідження проблеми формування в учнів профільної школи лінгвосоціокультурної компетентності в англomовному читанні на уроках країнознавства. *Молодий вчений*. 2016. №. 8. С. 354-361.

26. Степанов О.М. Зміст освіти в Україні. *Теорія освіти і навчання (дидактика)*. 2006. №.2. С. 89-95.

27. Струганець Л. В., Чучвара А. Лінгводидактичний аспект формування соціолінгвістичної компетентності філолога. *Соціолінгвістика: Інтеграційний напрям досліджень. Навчальна дисципліна: монографія*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. С. 191-201.

28. Томчук М. Методологічні засади дослідження та формування психологічної готовності особистості до діяльності. *Психологія і суспільство*. 2010. №. 4 (42). С. 41-46.

29. Таланова Ж. Політика та нормативні основи забезпечення якості вищої освіти в Україні. Розвиток та модернізація освітніх програм на основі стандартів вищої освіти. Київ: Національний Еразмус+ офіс в Україні, 2020. 32 с.

30. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2004. 240 с.

31. Шишкіна Є. К. *Методологія наукових досліджень: навч. посібник* / Є.К. Шишкіна, О. О. Носирев; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків: Діса плюс, 2014. 200 с.

32. Янкович О. І. *Методологія сучасних наукових досліджень: збірник наукових праць за результатами XVII Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 лютого 2021 р., м. Харків)* / за заг. ред. Ю. Д. Бойчука, С. В. Бережної і К. А. Юр'євої. Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2021. 127 с.

33. Achaeva M. et al. Intercultural education in the system of training future teachers. *Journal of Social Studies Education Research*. 2018. Vol. 9. №. 3. pp. 261-281.
34. Barboura S. et al. The Effect of Culture-based Language Teaching on Improving Learners' Use of English The Case of Second Year Pupils at 1er Novembre Secondary School, Djelfa. 2016. 132 p.
35. Chang L. Y. S., Winston J. Using stories and drama to teach English as a foreign language at primary level. *Second language learning through drama*. Routledge, 2013. pp. 15-30.
36. De la Rosa Roa E. S. Implementing fairy tales in multimodal workshops as a way to foster reading comprehension in 10th graders students from the Provincial School San José of Pamplona: An action research. 2022. 78 p.
37. Deneme S., Ada S., Uzun K. Teaching a foreign language and foreign culture to young learners. *International Journal of Business, Humanities and Technology*. 2011. Vol. 1. №. 1. C. 152-164.
38. Dunster S. Exploring Multiliteracies and Other Approaches to Second Language Teaching. 2023. 47 p.
39. Edilsultanovna M. K. et al. People's Folklore Influence On The Development Of Schoolchild's Personality. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*. November 2021. pp. 1015-1021.
40. Gilyard K. Voices of the self: A study of language competence. Wayne State University Press, 1991. 177 p.
41. İbas E. The function of literary materials in efficient foreign language education . İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı, 2019. 203 p.
42. Jirásková M. A. Teaching English through Literature at Secondary Schools. 2018. 144 p.
43. Leeman J., Serafini E. J. Sociolinguistics for heritage language educators and students. *Innovative strategies for heritage language teaching: A practical guide for the classroom*. 2016. C. 56-79.

44. Lems K., Miller L.D., Soro T. M. Teaching reading to English language learners: Insights from linguistics. Guilford Press, 2009. 256 p.
45. Muthmainnah A.R. et al. Literary work as teaching materials: A study of students and lecturers needs analysis. *Solid State Technology*. 2020. Vol. 63. №. 5. pp. 394-407.
46. Peregoy S.F., Boyle O.F. English learners reading English: What we know, what we need to know. *Theory into practice*. 2000. Vol. 39. №. 4. pp. 237-247.
47. Rahman F. The revival of local fairy tales for children education. *Theory and Practice in language Studies*. 2017. Vol. 7. №. 5. pp. 336.
48. Recalde Torres A. S. Traditional Tales as Innovative Didactic Strategies to Improve Junior Students Reading Skills at 28 de Septiembre High School of Ibarra During the School Period 2020-2021. 2022.
49. Smallwood B. A. Children's Literature for Limited English Proficient Students, Ages 9-14. 1988. 124 p.
50. Stakanova E., Tolstikhina E. Different approaches to teaching English as a foreign language to young learners. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2014. Vol. 146. pp. 456-460.
51. Zipes J. Relentless progress: the reconfiguration of children's literature, fairy tales, and storytelling. Routledge, 2013. 208 p.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Choose the appropriate picture for the text

The collage consists of five numbered images:

- 1**: A photograph of a blonde woman in a pink and white striped top and necklace, and a Barbie doll in a pink and white checkered dress.
- 2**: A photograph of a Barbie doll standing in a pink-themed town, with a yellow square containing the number 2.
- 3**: A photograph of a Ken doll in a denim jacket, and a photograph of a man in a denim jacket, with a yellow square containing the number 3.
- 4**: A photograph of a Barbie doll and a Ken doll in colorful, neon outfits, with a green square containing the number 4.
- 5**: A photograph of a Barbie doll sitting in a pink convertible car, with a light blue square containing the number 5.

ДОДАТОК Б

Рівні сформованості соціолінгвістичної компетентності та критеріїв оцінювання

РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ	КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ				
	СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ	МОВЛЕННЄВА ПОВЕДІНКА	РОЗУМІННЯ МОВНИХ ВІДМІННОСТЕЙ	ВМІННЯ ВИБИРАТИ МОВНІ ЗАСОБИ	СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ
ВИСОКИЙ (30-40 БАЛІВ)	Здатність використовувати мову відповідно до соціальних норм та конвенцій.	Ефективне вираження думок та ідей, адаптуючи мову до аудиторії.	Усвідомлення та прийняття різних мовних форм, акцентів, жаргонів тощо.	Визначення, коли і як використовувати певні мовні конструкції або стилі.	Здатність використовувати мову відповідно до соціальних норм та конвенцій.
СЕРЕДНІЙ (20-30 БАЛІВ)	Здатність виражати прості погляди та сприймати основні мовленнєві функції.	Здатність спілкуватися, але з потребою удосконалення для успішної комунікації.	Основи розуміння та прийняття різних мовних форм.	Обмежена здатність вибирати мовні конструкції та стилі.	Здатність виражати прості погляди та сприймати основні мовленнєві функції.
НИЗЬКИЙ (10-20 БАЛІВ)	Обмежена здатність використовувати мову в різних ситуаціях.	Потребує удосконалення читання та письма для успішної комунікації.	Обмежене розуміння різних мовних форм.	Мінімальна здатність вибирати адекватні мовні конструкції та стилі.	Обмежена здатність використовувати мову в різних ситуаціях.
КРИТИЧНИЙ (0-10 БАЛІВ)	Низький рівень функціональності та труднощі в комунікативній спрямованості.	Мінімальна здатність читати та писати для спілкування.	Мінімальне усвідомлення різних мовних форм.	Недостатнє використання адекватних мовних конструкцій та стилів.	Низький рівень функціональності та труднощі в комунікативній спрямованості.

ДОДАТОК В

Порівняльний аналіз контрольної та експериментальної груп

Експериментальна група		Контрольна група	
Доексперимент. зріз	Післяексперимент. зріз	Доексперимент. зріз	Післяексперимент. зріз
Результати у кількісному критерії			
<i>19</i>	<i>30</i>	<i>17</i>	<i>20</i>
Результати у відсотках (%)			
47,5%	75%	42,5%	50%
Ефективність у відтоках (%)			
<i>27,5%</i>		<i>7,5%</i>	

